

Халимбекавулну оьктемлиги!

Халимбекавул юрт джамиятны алдын заманлардан берли оьзюню ичинден чыкъгъан алимлери булан белгили болуп гелген. Оланы атларын эсгери туруп,

Арсланали къади, Татам къади, Бадрутдин молла, Исамутдин атай, Пайзутдин къади, Солтангъамит къади, Абуьганипа будун, Мустафа къади, Илмутдин молла, Абдул-

лабек дадай, Иза агъай молла айтмагъа ярай. Олай да, белгили чомарт Мама гъажи, къазанышлы шайых Абуьсуп устаз булан да сизин таныш этмекни ажив гёрдюк.

Уьстде эсгерилген алимлер дагъыстанлыланы арасында белгили. Оьр болгъан Аллагъ бу алимлени себеп этип оьзлер яшайгъан ерлерде дин тутмагъа къыйынлы заманларда яшыртгъын къайдада гележекъ наслуну Аллагъны калимасы Къуръангъа ва иман, исламгъа уьйретген.

Гъалиги эркин девюрде Халимбекавул жамиятында бир уллу жума межит ва алты авул межитлер къурулду. 2005-нчи йылда юртну имамы ва жамиятны вакиллерини тилевюне гёре, юртну башчысы Айнутдин Мамаев алдынгъы юрт советни бинасын мадраса ачмакъ учун жамиятгъа берди. Оьзюню мадарына гёре «Месед» деген банкны еси Магъамат гъажи Ражабов оьзю яшагъан жамиятны ичинде яшлар охумагъа барагъан мадрасаны эрши ва гиччи гёрюп, Аллагъ ёлунда уллу мадраса къурмагъа бойнуна алып, кюрчюлер салды.

БЕТДЕ ДАВАМЫ 4

КЪАЙГЪЫРЫШЫВ

Дагъыстан муфтиятны къайгъырышыув

Аты айтылгъан, белгили, гъалиги заманны уллу алими Магъаматмугътар гъажи Бабаев бу дюньяны къюуп гетгенге байлавлу болуп Дагъыстанны муфтияты бары да бусурманлагъа терен къайгъырышагъанын билдире.

Бу тас этивге биз барыбыз да къайгъырабыз ва Есибиз Аллагъа Огъар къайтгъан жанны къабул этмекни ва Рагъмулугъун яйып, ону герти дюньяны нийматлары булан таъмин этмекни тилейбиз. Ону къардашларына ва ювукъ адамларына чыдамлыкъ ёрайбыз.

Бары да зат Аллагъны пурманы булан бола ва ахырыбыз Огъар къайтыв болажакъ. Бизге барыбызгъа да Аллагъны раъмулугъу яйылсын ва бизин женнет агълюлерден этсин! Амин.

Дагъыстан
Республиканы муфтияты

КЪАЙГЪЫРЫШЫВ

Магъаматмугътар гъажи Бабаев оьлгенликге къайгъырышыув

Дагъыстан Республиканы дин ишлеге къарайгъан Комитетни къуллукъчулары белгили алим Магъаматмугътар гъажи Бабаев гечингенликни гъакъында билгенде пашман бола ва ону агълюсюне, къардашларына ва ювукъ адамларына терен къайгъырышагъанын билдире. Магъаматмугътар гъажи Дагъыстанда лап атылгъан алимлени бириси эди. Ол парахатлыкъгъа ва барышлыкъгъа, юрек аврувгъа ва чыдамлыкъгъа чакъыра болгъан.

Ону динни яхшы билегенлиги, бай сынаву, рагъмулугъу ва адамлыкъы халкъ арада абурсый гелтирди. Насигъат ва гъакъыл алмакъ учун ону янына къайдан да адамлар геле эди. Ону вазалары ва ругъани гъаракаты оьсюп гелеген наслуну ругъ-къылыкъ къайдада тарбиялама кёмек эте эди ва жамиятта парахатлыкъ болдурмакъгъа болушлукъ эте эди. Есибиз Аллагъ ону женнет агълюлерден этсин!

Дагъыстан Республиканы дин ишлеге къарайгъан Комитети

БАЯНЛЫКЪ

Дагъыстан муфтиятыны пайдалы проектлери

Белгили кюйде, Дагъыстан муфтияты жамиятны ругъкъылыкъ гъалын яхшылашдырывда кёп уллу иш оьтгере. Шогъар республиканы ругъани ёлбашчылары яшавгъа чыгъарагъан пайдалы проектлери бакъдырылгъан. Шоланы муратларыны ва борчларыны гъакъында бизге ДР-ни муфтисини биринчи орунбасары Агъмат гъажи Кагъаев хабар берди.

– Ассаламу алейкум, Агъмат гъажи! Айтгъызысана, бугюнлерде Дагъыстанны муфтияты не ймик проектлени яшавгъа чыгъарды?

ЛАКЪЫРЛАШЫВНУ АЗИЗ МИЧИГИШЕВ
ЮРЮТГЕН

– Ва алейкум ассалам. Савлай алгъанда муфтиятны чальшыувун уьстюнюлю кюйде яшавгъа чыгъармакъ ва мекенли муратланы кютмек масъалаланы чечмек учун биз бу йыл июл айда аслу ишни проект къайдада кютме токъташдыкъ. Пайдалы уьч проект, демек, «Облагораживание нравов как один из основных принципов Ислама, его роль в формировании духовно-нравственных ценностей общества и как основа противодействия экстремизму и терроризму», «Принцип дозволенного способа заработка в Исламе и его роль в решении социально-экономических проблем общества» ва «Веротерпимость – основа укрепления современного общества и курс воспитания подрастающего поколения».

БЕТДЕ ДАВАМЫ 3

Янги Параулны охувчуларына интернетни гъакъында вазъа этилди

БЕТ 2

Ичкини гъакъында

БЕТ 3

Магъаматмугътар абийге багъышлайман

БЕТ 5

Аллагъны алдындагъы къуллукъну гёрюнювю

БЕТ 6

Къардашлыкъ аралыкъланы беклешдирмек учун

Бусурман аралыкъланы беклешидиривге байлавлу хыйлы иш этиле деп айтмагъа ярай ва бу масъаланы агъамияты арадан таймай, дагъы да дагъы да шо ёлда гъаракат этиле. Шолай гъали-гъалилерде ДР-ни муфтиятыны вакиллери де ортакъчылыкъ этип, Бабаюрт районну Уцмиюртунда жагъиллени экинчи форуму оьтгерилди. Форуму «Бабаюрт районну жагъиллери» деген гъаракаты онгарды ва яшавгъа чыгъарды. Жыйынны

аслу мурады – районда яшайгъан яшёрюмлени арасында къардашлыкъ гъислени тувдурмакъ ва оларда ругъ-къылыкъ байлыкълар оьсдюремек. ДР-ни муфтиятыны Бабаюрт райондагъы ярыкъландырыв бёлюкню вакили жыйылгъанлагъа интернетни пайдасыны ва заралыны гъакъында айтды. Бу агъамиятлы темагъа жагъил адамланы кёп соравлары да болду ва шоланы барысына да дин багъа береген кюйде жавап да берилди. «Бабаюрт районну жа-

гъиллери» деген гъаракатны ёлбашчысы Абдугъалим Ибрагъим-гъажиев оьзюню сёйлевюнде къоркъунчул ва яман адамланы арасында болувдан сакъланмакъ учун не этмеге герекни гъакъында айтды. Бу масъала гертиден бек агъамиятлы, неге десе айлана якъда не болуп турагъанны гёрюп турабыз. Понден-гюн уйлери де ташлап, террорчу къурумлагъа къошулагъанлар аз болмай. Шо саялы башында ругъанилер де, оьзгелер де бу масъаланы гъакъында токътамай айтмагъа тарыкъ, къолундан гелеген ишни этип, шо балагъдан яшёрюмлени сакъламагъа герек. Жагъиллер оьзлер де бу масъалагъа байлавлу кёп затны билмеге сююп, соравлар берди. Алимлер де толу кюйде динге гёре жаваплар берди. Жыйынны ахырында Уцмиюртну жамиятыны атындан Агъмат Увайсов бу форумну оьтгергенлеге умуми ишине оьр багъа берди, баракалла сёлер айтды ва гележекде дагъы да уллу уьстюнюлюкlege етишмеге ёрады.

Хасавюрт райондагъы мажлисте къардашлыкъны гъакъында айтылды

Ноябрь айны ахырында Хасавюрт районну Къарланюртунда ерли межиде бусурманланы аралыкъларыны, къардаш гъислени гъакъында мажлис оьтгерилди. Бу маъналы мажлисте къарланюртлулардан къайры Хасавюрт районну имамы Ражаб гъажиев, ДР-ни муфтиятыны Хасавюрт райондагъы вакили Али гъажиев Сайитгъюсейнов, Хасавюрт районну администрациясыны дин ишлеге къарайгъан бёлюкню къуллукъчусу

Исрапил гъажиев Дагъуларда оьзгелер ортакъчылыкъ этди. Мажлисни Хасавюрт районну имамы ачды ва булай мажлислени уллу пайдасы барны айтды, неге туюл шонда ортакъчылыкъ этгенлер билим ала, эдепни гъакъында англайгъан бола. Булай мажлислер бусурманланы бирлигин болдурмагъа да бек атив имканлыкъ санала. Олай да жамиятда къылынагъан намазлар да шо бирликге, татывлукъгъа гелтире. Озокъла, намаз къылагъанлар,

айрокъда межиделерде шону яхшы англайлар. Али гъажиев Сайитгъюсейнов оьз сёйлевюнде бусурман аралыкъланы болдурмакъны гъайын гъарибиз этмеге герекни айтды, шоланы беклешдирмеге алимлени мажлислери де пайда гелтире. Натижаны чыгъара туюр, шо гюн ерли халкъ оьз учун хыйлы пайдалы насигъатлагъа тынгламагъа болду деп айтмагъа ярай. Эшитгенин яшавгъа чыгъармагъа олагъа Аллагъ насип этсин.

Бабаюрт районда имамланы жыйыны оьтгерилди

Геттен айны ахырында Бабаюрт районну Советское деген юртунда район имамланы гезикли жыйыны оьтгерилди. Жыйында арада тувулунагъан масъаланы гъакъында сёз юрюлду, гележекде этилмеге герек ишлер гёзалгъа тутулду.

Олай да жыйында «ИНСАН» деген рагъмулу фондну Бабаюрт райондагъы вакили Магъамматариф Алиев де ортакъчылыкъ этди ва этилген ишни гъакъында толу кюйде жавап берди. Районну имамы Магъамматрасул Ма-

гъамматов фондну ишин гючлендирмекни гъакъында буйрукъ берди. Олай да ярыкъландырыв бёлюкге ишин ёрукълу этмеге яхшы болур деп айтлды ва гележекде не ерде не лекциялар охулмагъа гереги алданокъ белгиленмеге тарыкъ, деп эсгерилди.

Янги Параулны охувчуларына интернетни гъакъында ваъза этилди

ДР-ни муфтиятыны «Интернет ва яшёрюмлени ругъ-къылыкъ байлыкълары» деген проектине гёре, Къарабудагъент районну Янги Параул деген юртунда 3 номерли школада охувчулагъа ваъза-насигъат охулду. «Интернет бусурманни яшавунда» деген темагъа гёре яшлагъа Къарабудагъент райондагъы муфтиятны вакили Абдулла гъажиев Гъажимоллаев насигъат ёрукълу доклад этди. Ол айтгъан кюйде, интернетни хыйлы пайдалы янлары бар. Амма ондан гелеген зарал да аз туюл. Аслу гъалда шондан таба адам арада оьчлюк, ачув, пасатлыкъ яйыла. Интернетни

къоллайгъанлар учун уллу къоркъунчулукъ шо яман ишлер гючден гёзге илинегенликде, гёз алдан таймайгъанлыкъда, илинип къалагъанлыкъда ва шондан оьтмеге бажарылмайгъанлыкъда.

Гюнагъдан къоркъагъан адам не заманда да таза сакъланмакъны гъайын эте, шолайлыкъ виртуальный (экрандагъы) дюньягъа да тие. Яхшы кюйде тынглагъан охувчулар артда соравлар бермеге башлады, неге туюл олар йимик

шо интернетде кёп болагъанлар ёкъдур. Абдулла гъажиев де оланы бары да соравларына Ислам дин уйретеген къайдада жавап берди. Жыйын битген сонг, школаны ёлбашчылары охувчулагъа булай пайдалы насигъат этилгенине баракалла билдирди ва гележекде де шулай ёлугъулар дагъы да оьтгере турмакъны тиледи.

Учредитель
Благотворительный фонд «Путь».
Газета печатается по согласованию и одобрению
Духовного управления
мусульман Дагестана

Редакционный совет
Председатель редакционного совета
муфтий РД
Ахмад-хаджи АБДУЛАЕВ

Главный редактор
Абдул-Азиз МИЧИГИШЕВ

Канонический редактор
Абдулла АДЖИМОЛЛАЕВ

Дизайн, вёрстка
Мухаммад МУСАЕВ
Иса ОМАРОВ

Менеджер
Абдусабир АХМЕДОВ

Газета зарегистрирована Федеральной службой по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций.

Свидетельство о регистрации ПИ № ФС 77-42079 от 24 сентября 2010 г.
Индекс 51325
При перепечатке ссылка обязательна.

Набрано и сверстано на компьютерной базе газеты «Ас-Салам».
Отпечатано в ООО «Дом печати»
по адресу: пр-т Акушинского, 20.

Заказ № _____
Дано в печать 30 ноября 2015 г. в 18:15
Тираж 2. 250 экз.

Адрес редакции
367015, РД, г. Махачкала,
ул. Аскерханова 13а.

Телефоны:
Редакция: (8722) 51-85-22.
Подписка и доставка по г. Махачкале: 914-222.
по Республике Дагестан: 8-988-699-28-24.

E-mail: assalamweb@gmail.com;
www.assalam.ru

Ичкини гъакъында

Аявлу дин къардашларым! Бугюн сизге ичкини гъакъында ваъза айтмагъа тюз гёрдюм. Инг башлап гъар бир гъакъылын алышдырагъан зат, гъаракъы болсун, чагъыр болсун, пиво болсун, шампанский болсун, анаша болсун, ва башгъа тюрлю наркотиклер болсун – бары да гъарамдыр, деп айтмагъа сюемен, нечакъы азны къолласа да. Неге туюл де Пайхаммарыбыз ﷺ булай айтгъан: «Кёп ичгенде эсиртеген затны, азы да гъарамдыр» (Агъмад, Тирмизи, Абу Давуд етишдирген).

АРСЛАН ГЪАЖИ МОЛЛАЕВ,
ЯХСАЙ ЮРТНУ ИМАМЫ

Ичкиге бары да яман затланы анасы деп ат къоюлгъан. Ички

ичеген адам уллу гюнагъга гирген адамдыр ва оьзюню чархын Аллагъны ачывуну туюбуне салгъан адамдыр. Къуръанда Аллагъу Таала булай айта (маънасы): «Шайтан сизин арагъызгъа душманлыкъ, оьчлюк салмагъа сюе, ичкиде де, арагъа акъча салып ойнайгъан оюнларда да ва сизин Аллагъны эсгермекден де, ва намаздан да гери урма сюе. Сиз къоркъмысыз шо ишни?» деп, къоркъув берип айта ва «...

къоймасагъыз къатты азап болур» деп къоша («аль-Маида» сура, 91-нчи аят). Аллагъу Таала шулай къатдырып, ачувланып гери ура ичкини де, акъча салып ойнайгъан оюнланыда. Пайхаммарыбыз ﷺ булай айтгъан: «Аллагъу Таала налат берген ичкиге де, ичкини ичегенлеге де, ичирегенлеге де, сатып алагъанлагъа да, сатагъанлагъа да, этегенлеге де, этдирегенлеге де, бир ерден бир ерге ► 6

Дагъыстан муфтиятыны пайдалы проектлери

1 « Дагъы да бир нече проектлени яшавгъа чыгъарып да планлашдырыла.

– Олар не ёрукъда яшавгъа чыгъарыла?

– Гъар тюрлю чараланы оьтгеривню ёлунда, айырып айтгъанда, маълумат къураллардан таба жамиятны динни гёзюнден ярыкъландырып, яшёрюмлер булан ёлугълар оьтгерив, гъар тюрлю мажлислер, конкурслар, конференциялар, оьзге тюрлю гъаракатлар оьтгерив булан. Биз аслу тергевню яшёрюмлер булангъы ёлугълагъа беребиз. Дюньяны къуршав булангъы шартларда адамны тергевню тюз танлаула багъдырып, ону ругъ ва дюньягъа къаравуну аманлыгъын болдурувну агъамияты бар. Проектлени яшавгъа чыгъармакъ учун ДР-ни муфтиятыны ярыкъландырып бёлюнюню къуллукъчуларындан къурулгъан бир гюп жыйылыгъан. Олар гъар тюрлю чаралар, макътапларда, оьр охув ожакъларда, спорт залларда, къурумларда, сатыв-алыв центрларда ёлугълар оьтгере. Бизин къаравубузда, жамиятны дин якъдан ярыкъландырып ва билим берив Ватаныбызны ругъ якъдан якълаву асулу стратегия къалкъаны болуп токътай. Бугюн ватандашланы дин якъдан англаву болува бизин жамиятны оьсювюню ва аманлыгъын болдурувну шарты гъисаплана.

– Шо проектлени пайдасы недедир?

– Биринчи гезикде оланы социал якъдан агъамияты бар. Шону булан байлаву болуп, ДР-ни муфтиси шайх Агъмат гъажи Абдулаев гетген йылыны Къылыкъланы якълаву йылы гъисапда билдирден. Биз аслу тергевню биринчи проектте бакъдырдыкъ. О жамиятны ругъ-къылыкъ якъдан оьсдюрювге ва яшёрюмлени ругъ-къылыкъ даражасын бузувну кемитивге бакъдырылгъан. Яхшы къылыкъ оьр социал ва ругъ байлыкъ гъисаплана. Гъалиги заманны адамларыны къылыкъ ва ругъ якълардан бузулува кёбюсю гезиклерде оланы ичкичиликте, наркоманиягъа, жинаятчы бизнесге, экстремизмге ва террорчулукъ-

гъа тебере. Шону булан бирге оьрюм чагъындагъы балажанлар ва яшёрюмлер жамиятны лап осал-назик гюбю гъисаплана. XXI асруда экстремизмни оьсювюню себеби бизин жамиятда ругъ ва къылыкъ даражаланы аманлыгъы булан байлаву. Жамият учун ругъ-къылыкъ тармакълардагъы масъаланы чечивню биргине-бир ёлу бар буса – шо да динде гёрсетилеген талапланы кютюв. Неге туюл, Ислам динни бары да талаплары, буйрукълары ва гери урувлары биз лап яхшы къылыкълар болсун учунгъу муратлагъа бакъдырылгъан, ва бизин бары да ишлерибизни арасында лап къыйматлысы, Къыямат гюн лап оьр даражадагъысы яхшы къылыкъ болажагъын билме герекбиз. Нечик чи, Расуллагъ ﷺ булай айтгъан: «Къул этген бары да яхшы ишлени мизанында Къыямат гюн лап авур тартажагъы яхшы къылыкъдыр».

– Гъали-гъалилерде ДР-ни муфтияты «Веротерпимость – основа укрепления современного общества и курс воспитания подрастающего поколения» деген темада илму-сынав конференция оьтгерди. Ону оьтгеринче алдын не йимик масъалалар салынгъан эди ва нечик гъасиллеге гелдигиз?

– Гъалиги Дагъыстанда социал якъдан къат-къат этивлер булан байлаву чыдамлыкъны масъалаларыны, милли ва дин къаршы турувланы гючленмеклигин биз алдыбызгъа шу ёрукълу масъалаланы салдыкъ: дагъыстан патриотлукъда тарбиялав, туюнден (раса), миллетинден, социал гъалындан гъасил болмайлы, инсангъа гъюрметлик этивню дин якъдан тарбиялав, динге янашыв; шовинизмни, миллетчиликни, расизмни ва экстримизмни бары да гёрюнюшлерине дин якъдан барышмаслыкъны дин якъдан тарбиялав.

Шо конференция уллу гъаваслыкъны тувдургъанны эсгерер эдим. Кёп тюрлю масъалалар арагъа салынып ойлашылды. Конференцияны бары да ортакъчылары яшёрюмлер учун политика-маданият билимлер, шогъар дин билимлени де

къошув булан тарбия берив ва халкълыкъ, милли ва дюнья маданиятына къатнашдырмакъ бек гъажатлы деп бир пикругъа гелди.

– Бизге белгили кюйде проектлени бириси интернетге ва яшёрюмлени ругъ-къылыкъ байлыкъларына багъышлангъан. Шо гъакъда толу кюйде айтгъаныгъызны сюер эдик.

– Тюз, гертиден де, бизде шолай проект де бар. Бугюн интернет адамны, айрокъда яшёрюмлени яшавунда аслу ер туту деп айтма ярайгъан кюйде кёп яйылгъанны англап, биз шогъар аслу тергев бакъдырдыкъ. Проект яшёрюмлеге билим беривге бакъдырылгъан: Ислам динни гёзюнден къарагъанда интернетни пайдасы ва заралы недедир, гъалиги заманны адамыны, адамыны яшавуна, ругъ-къылыкъ байлыкъларына ва яшёрюмлени дюньягъа къаравуна ону таъсири нечикдир.

Биз алдыбызгъа шу ёрукъдагъы масъалаланы салгъанбыз: интернетни яшёрюмлени ругъ-къылыкъ байлыкъларына таъсирини бары да аспектерин ачыкъ этмек; сетлени оьге артыкъ пайдаландырывну нечакъы заралы барны англамакъ; яшёрюмлени интернетни пайдалы ишлер учун къоллама уйретмек; шекли интернет-порталлардан ва ш.б. сакъ болма чыкырмакъ. Шолар булан байлаву болуп, бизин къуллукъчулар англагъы лакъырлашывлар ва, ерлеге

барып, гъар тюрлю паралар оьтгереек, алимлини, психологъланы, маълумат берив ва PR-технологияланы баш касбучуларын къуршап, семинарлар оьтгереекбиз.

– ДР-ни муфтиятыны проектлерин ахтарагъанда, сиз республикада оьтгермек учун «Ислам – айлана якъны аман сакълав учун» деген бек къужурлу ишни гёз алгъа тутгъаныгъызны гъакъындагъы маълумат булан расландым...

– Гертиден де, «Айлана якъны аман сакълав бусурман маданиятны бир гесеги гъисапда», шолай иш проектни яшавгъа чыгъарывну оьлчевюнде оьтгерилежек. Дин англаву етишмейгенлерде: айлана якъны масъалаларыны республиканы ругъаны къурумуну не аралыгъы бар? деген суалы арагъа чыкъма бола. Тек, биз билеген кюйде, дин – шо янгъыз адатланы кютюв туюл, дин адамны бары да яшав гъаракатыны тармакъларына, шону ичинде айлана якъны масъалаларына да тие.

Бизин гъисабыбызда, бизин чалышывубузда айлана якъны масъалалары да бек агъамиятлы. Бусагъатгъы заманда айлана якъны аманлыгъын сакълаву масъалалары бек агъамиятлы. Бизин шагъарларыбыз, юртларыбыз, сув гъавузларыбыз наслана, яшыллыкъны болдурагъан тереклер гесиле, оьзге тюрлю зарал этиле. Нечик чи «тазалыкъ –

иманны яргъысы» деген гъадис де бар.

Айлана якъны масъалаласы сав дюньяны оьлчевюндеги масъалагъа гирегени биревге де яшыртгъын туюл. Ислам дин айлана якъны гъалын адамны къоллары булан яхшылашдырмакъны масъалаласына айрыгъа тергев бере, неге туюл, Къудратны Еси инсаниятны насиби ва чечкленивю учун Ер юзюнде оьтгерилеген бары да затлагъа жавап бермек учун адамлагъа чакъырып эте.

Оьтгерилме гёз алгъа тутулагъан бары да ишлер булан янаша, биз халкъгъа дин якъдан экология масъалаларда билим бермекни де планлашдырабыз, яшёрюмлени экология масъалалар булан байлаву ахтарыв, сыныв ва жамият ишлеге гъаракатчы кюйде къуршама гёз алгъа тутуабыз.

– Кардашлыкъ аралыкъланы беклешдирив къайсы динни де, шоланы арасында Ислам динни де аслу ёлларыны бириси гъисаплана. ДР-ни муфтиятыны пайдалы проектлеринде шо масъала гёз алгъа тутулгъанмы?

– Къудратны Еси Аллагъгъа макътав болсун, шо проект бизин чалышывубузда лап пайдалыларыны бириси гъисаплана. Бирлешген дос агълю – яхшы ёлда оьсеген жамиятны, беклешген пачалыкъны аминлиги. Оьз гезигинде, къардаш аралыкъланы яхшылашдырып, къардашлыкъ къатнавланы беклешдирив беклешген ва дос агълюню амалгъа гелтире. Айры-айры болув бусурманланы осаллашдыра, бирлик буса – гючлендире, шогъар гёре бирлешив гъар адамны ожагъындан башланма герек.

Эгер агълюде якъ-якъгъа тартыв болса, эгер агълюде бир-бирине ятылыкъ болса, къардаш туюл башгъа адамлар булан бирлешив къайдан болсун? Аллагъ ва ону Пайхаммары ﷺ бизин бирлешме ва къардаш аралыкъланы, байлавлукъланы сакълама чакъыра.

– Заман табып, соравларыбызгъа жавап бергенингъа саялы баракалла болсун, Агъмат гъажи!

– Сен де савбол!

Халимбекавулну оьктемлиги!

1 « Къадаргъа гёре, 2007-нчи йыл шо алдагъы юрт советни шитовкадан этилген бинасы яллады. Оьзлеге тюшген къайгъыгъа гёре юртну жамияты Аллагъны разилигине умут этип кёп гъайванлар союп, садагалар этип, зикирлер, мавлетлер охуп Аллагъгъа ял барып, дуалар этди.

Минг макътав оьр болгъан Къудратны Еси Аллагъ, этген садагъаланы къабул этип, дуалагъа жавап берип, Халимбекавул юртлу Магъаммат гъажини ва Калимат гъажини къатын Болатовлар ва оланы уланлары Батдал гъажи ва Темирлан гъажи къюрчюлер салынган мадрасаны къурулушун бойнуна алып узатды. 2010-нчу йылда Болатовланы ожагъыны харжына ва юрт жамиятны гъаракатына гёре мадрасаны къурулушу тамамланды. Янгы мадраса ачылагъан сююнчлю мажлис 2010-нчу йылны 30-нчу майында оьтгерилди (шо гъакъда «Ас-салам» газетде де генг кюйде язылды).

Шо уллу мажлисте кёп уллу гъюрметли устазларыбыз Арсланади дадам, Магъамматмугътар устаз (Аллагъ раьмат этсин), Ильяс гъажи устаз (Аллагъ рагъмат этсин) ва дагъыстандагъы алимлер ва имамлар ортакъчылыкъ этди. Къонакъланы арасында олай да Параулну имамы Абдулла гъажи, Тёбен Къазанышны имамы Абдулкагъбир гъажи, Магъачкъаладагъы Баш жума межитни орунбасары Зайнулла гъажи Атаев, Дагъыстан муфтисини кёмекчиси Магъамматгъанапи гъажи Гъамзатов, Магъачкъаланы жума межитини имамы Закарья гъажи Магъамматов, Хумторкъали районны имамы Садруддин гъажи Къазаватов, Буйнакск шагъарны жума межитини имамыны кёмекчиси Ислам гъажи Межидов ва дагъы да 50-ге ювукъ имамлар ва алимлер бар эди.

Янгы кърулган мадрасагъа Мама гъажи ата къоюлду. Абубакарны уланы Мама гъажи 1862-нчи йыл Халимбекавул юртда тувган. Мама гъажини бек бай, чомарт улан болган. Оьзюню байлыгъын чомарт кюйде харжлай туруп, Халимбекавулда мадраса да, жума межит де къургъан болган. Параулда мадра-

са къуруп, ону таъмин этген. Гъажгъа барагъан адамлагъа харж ягъындан кёп кёмек этген. Уллатасы Мама гъажиден уьлгю алып, ону наслары Калимат гъажи къатын, авлетлери булан кёп адамланы хажгъа йиберген, пакъыр, мисгинлеге гъар йыл секет чыгъарып, садагъа эте. Олар бу мадрасаны къурду ва мадрасына харж якъдан таъмин этип юрте.

Янгы ачылган мадрасаны ичин 200-ден артыкъ мутаалимлер безендирди. Олар булан ишлемеге муалимлер де иштагълы кюйде гиришди. Бара-бара, демек 2012-нчи йылны июн айны башында мадрасада гъафиз группа да ачылды. Магъаммат гъажи ва Калимат гъажи къатынны чомартлагъы булан бу гюнге ерли 8 яш Къуръанны гёнгюнден билип гъафизлик даражагъа этишип дипломлар алды. Оланы атларын эсгермекни оьктем ва ери деп эсибизге геле: Нурмагъаммат Абушев, Айнутдин Къайирбеков, Магъамматамин Мугутдинов, Сайпулла Нажмутдинов, Умар Бозоров, Магъмут Нажмутдинов, Магъамматали Ирасханов. Бугюнлерде бизин мадрасада болажакъ гъафизлер дагъы да бар ва охувун узата.

Гъафизлар бу даражагъа этишмеклигине багъышланып, бу йылны 15-нчи ноябринде уллу байрам мажлис оьтгерилди. Шо мажлисте де даражасы оьр болгъур Арсланади дадам ва оьзге уллу алимлер ва имамлар ортакъчылыкъ этди. Бу гъафизлеге дуалар да этип, берекетли къолу булан Арсланади дадам дипломланы берди. О кепде юртну жамияты да, уланлары булан Калимат гъажи къатын да гъафизлеге савгъатлар берди.

Шу берекетли байрам мажлис мавлет, зикирлер булан, байрам тепсиге этилген дуалар булан тамамланды.

Оьрде эсгерилген мажлисни къургъан ва юртген Халимбекавул юртну жума межитини имамы ва мадрасаны директору Абдулла гъажи Абушевге, огъар кёмекчи болгъан юртну жагъил уланларына, арив гъакъылар уьретген акъсакъаллагъа баракала болсун.

Илмутдин Абдурагъимов,
Халимбекавул

Борчлардан нечик кьутулма бола?

Гъакъыкъатда гъар адам оьмюрюнде бир керен сама борчлу болгъан, биревден борчгъа алгъан яда борчгъа берген, суйсе де – суймесе де, борч булан байлавлу четим гъалгъа тарыгъан. Бир-бирде борчну оьлчевю шонча да уллу бола чы, адамны бар-ёкъ малыны къадарындан да артыкъ бола. Гъатта шолой шартларда да Ислам динде жавап бар, шолой гъалдан кьутулуну ёлу гёрсетиле.

ЮСУП МАГЪАММАТОВ

Борчланы тамамламакъны тилеги

Кимни борчу бар буса, шулай тилеклер булан Аллагъгъа бакъма тюше: «Гъей Аллагъ, Сен берген изну Сен гери урагъан затдан мен къутулагъан кюйню этгин, ва Оьзюню рагъмунг булан кимден буса да биревден, Сенден къайры, пахана болувдан азат этгин». «Гъей Аллагъ, гъакъ герти кюйде, мен татчыкълыкъдан ва пашманлыкъдан, оссалыкъдан ва эринчекликден, къарымлыкъдан ва тартынывдан, борчлулугъундан ва кёбюсю гезиклерде адамлар булан болагъан затлар саялы мен Сенден кёмек гёзлеймен».

Насип-язывну артдырыгъа байлавлу бир нече таклифлер

1) Биринчилей, дюньялыкъ мадарлыкъны къадарын артдырыгда лап яхшы таъсир этеген къайдаланы бириси Къуръан охувдур. Пайхаммарны ﷺ терен пикрулу калималарында булай айттыла: «Кёп керенлер Къуръан охулагъан ожакъда ниьмат артар». Демек, къылыкъ ва материал ниьматлар гёз алгъа тутула. Башгъа гъадисде булай айттыла: «Оьзюнде Къуръан аз охулагъан ожакъда ниьмат кемир». Яни, шо озокъда яшайгъанлар гъар тюрлю къыынлыкъланы башдан гечирер. Олай да бу ожакъдан малайиклер отюп гетер ва шайтанлар кёп къатнар.

Шоллукъда, Пайхаммарны ﷺ гъадислерине гёре, Къуръан охува яхшылыкъындан сизин ожагъыгъызда ниьматлыкъ болур. Къуръандагъы «Аль-Вакъиа» (56 бет) деген сураны гъакъында Расуллулагъ ﷺ булай айтгъан: «Ким гече «Аль-Вакъиа» деген сураны охуй буса, шо касипликден сакълана». Ярлыкъны башдан гечирмес учун, асгъабалар да ва оланы маслакдашлары (табиинлер) шо къайданы къоллагъан.

2) Муьмин адам ниьматлы болсун учун болушлукъ этеген гезикли чара – шо Пайхаммаргъа ﷺ макътавлар этив. Пайхаммарны ﷺ гъадисинде булай айттыла: «Гъакъ гертиси, Къуръан охуйгъан адам Аллагъгъа макътавлар эте. Ким Пайхаммаргъа ﷺ макътавлар эте буса, булакъдан ниьматлар алагъан бола».

Убайу ибн Кабу тапшургъан гъадисде айттылагъан кюйде, Пайхаммаргъа ﷺ макътавлар этмек учун нечакъы заманны йиберме тюше деп сорагъанлар. Пайхаммар ﷺ асгъабагъа: «Бары да заманынгны Расуллулагъы

макътавлар этивге багъышла, шо заман гъар тюрлю четим масъалалардан, къыйынлыкълардан, дертлерден арчылажакъсан ва бары да гюнагълардан чайылажакъсан», – деп айтгъан.

3) Сонг Къудратны Еси муьмин адамны дюньялыкъ мадарлыкъын артдырысын учун, огъар эртенги намаздан сонг гюн тувгъунча юхлама тюшмей. Пайхаммарны ﷺ Имам Агъмат тапшургъан гъадисинде булай атыла: «Эртенги намаздан

сонггъу юху дюньялыкъ мадарлыкъдан магърюм эте». Башгъа гъадисде булай айттыла: «Мени уьмметимни ниьматлыкъ тангда яйыла», яни, гюнюню башында, эртенги намаздан сонг. Гъадисде булай айттыла: «Эгер олар – муьминлер эртенги ва экинни намазларда нечакъы пайда ва ниьмат барны биле буса, олар шо намазлагъа суйкелип де барар эди». Шо намазланы заманы – ниьматланы заманы, ва шо намазланы артгъа салмайлы заманында къылма ва гюн тувгъунча юхлама ятма тюшмей.

Олай да башгъа гъадисде де булай айттыла: «Ким эртенги намазны жамият булан бирге къыла буса, шо ахшам болгъунча Аллагъны якълавуно тюбюнде болур. Ким яссы намазны жамият булан бирге къылса, шо танг къатгъынча Аллагъны якълавуно тюбюнде болур». Пайхаммарны ﷺ къызы Фатима эртенги намаздан сонг ятгъанда, ону къырыгъындан оьтюп барагъанда Расуллулагъ ﷺ булай айтгъан: «Гъей, мени къызым, тур, уяв бол ва, Есибиз Оьзю яратгъан затлардан ниьматлар белгилейгенде ортакъчылыкъ эт, ва гъайсызлардан болма, гъакъ герти кюйде, Къудратны Еси дюньялыкъ ниьматланы адамлар учун гюн тувуп, гюн багъынча заманны арасында белгилей». Шогъар гёре бу гесек заманны ичинде юхламай турмакъ бек гъажатлы.

Секетни фондундан этилеген кёмек

Эгер секетни фондунда харж бар

буса, борчгъа гирген адамны шо фонддан кёмек алма ихтияры бар. Шогъар гёре, ким оьз башына шо борчну тёлеме болмай буса, къайсы межитге де барма ва кёмек тилеме бола. Тек, секетни фондундан кёмек алма сюеген адамгъа бир нече шартгъа жавап берме герекини гъисапгъа алма тюше.

1) Борчну арагъа чыкъмакълыгъны себеби Ислам динни нормаларында ёл берилген даражада болма герек. Мисал учун, эгер адам, шариятта ёл берилген къайдада коммерция иш булан машгъул болуп, кётюрлюкте тарыгъан буса. Эгер ол, гери урулагъан ёлда иш гёрюп, масала, эсиртеген ичкилер сата болгъан буса, огъар секетни фондундан кёмек тийишли тюгюл. Эгер бусурман адам гери урулагъан иш булан маш-

гъул болгъанына гёкюнген, ва гъакъ юрекден товбагъа тюшген буса, ол да секетден кёмек алма умут этме бола.

2) Борчлу адам бусурман болма герек. Бусурман тюгюллеге секетни фондундан кёмек этилмей.

3) Борчлу адам, бусурмангъа парз этилегени йимик, беш намазны къылагъан гиши болма герек. Эгер къылмай буса, огъар секет фонддан кёмек этилмей.

Кредиторгъа (борчгъа беривчю) баракала

Борчну къайтарагъанда борчгъа берген адамгъа шу ёрукъда дуа башгъышламакъ бек гъажатлы: «Сени агълюнгню ва сени барлыкъынгни Аллагъ алгъышласын! Гъакъ герти кюйде, борчгъа бергенинг учунгъу савгъат сагъа этилеген макътавлар ва борчну къайтарып беривдюр». Бир дагъы да, имканлыкъ бар буса, борчну къайтарагъанда, алгъанындан бираз артыкъ этип бермек де сюннетдир.

Агъамиятлы

Кимни борчу бар буса, ва ону къайтарывну болжалы де этишген буса, борчгъа берген адамдан изнусуз садагъа бермек, даражасына къыйышывлу тюгюл, багъалы мал сатып алмакъ, борч тюгюл затлагъа харж этмек гери урула (гъарам). Олай да, гъатта парз этилеген гъаж къылма бармакъ да гери урула. Эгер адамны борчу бар, тек ону къайтарывну болжалы этишмеген буса, эсгерилген бары да затлагъа къадагъа этилмей.

Есибизни алдындагы кълчулукъну аслу маънасы

Бугюн биз оз юреклерибизде, напсыбызда, не йимик оър ва макътав даражаланы болдурмакъ, учун бизге не герекни алып къарайыкъ. Къудратны Еси Аллагъны ёлунда ва огъар сужда къылывда биз билме герекли лап асил зат – шо аль-убудийя, демек «къулчулукъ».

Биз барыбыз да – Къудратны Еси Аллагъны къулларыбыз. Тек къулчулукъ деген недир? Шо дюр адам Къудратны Еси Аллагъга сужда къылагъанда къайсы буса да бир гючню; пагъмуну гери урагъанда, ол озюню сужда къылыву Аллагъны кемегине, айры шабагъаты булан, ону далилине гёре этиле деп гысаплайгъанда ва шогъар токъташгъанда ва къайсы буса да бир рагъмулу ва яхшы иш этегенде – шо ону устюнлюго тюгюл, Къудратны Еси Аллагъны устюнлюго. Аллагъны айры гючю булан этилген рагъму ва якълав, Къудратны Еси Аллагъ огъар сингдире ва шоллукъда яхшы ишлер этивге тебере. Кълчулукъ – шо олай да Къудратны Еси Аллагъ буюрагъан затланы кютюв, ва Ол къадагъа этеген затлардан арек болув. Яни, лап тенг даражада, адам Къудратны Еси Аллагъга сужда къылагъанда озюню гючюн гери урагъанда ва шогъар аркъа таягъанда йимик, шоллай да ол эгер де Къудратны Еси Аллагъны кемеги болмаса, ол гюнагълагъа къаршы турма да болмажыгъын биле. Дин алимлери шо англавну башгъа-башгъа кюйде токъташдыра, тек шоланы барысын да барышдыра бола: къулчулукъ шо Аллагъны еслигини, бары да затда Къудратны Еси Аллагъны еслигини ругъ тергево. Адамланы къулчулукъну сан яны – Къудратны Еси Аллагъны сан янына къаршы чыгъагъан маъна (антоним). Шо Къудратны Еси Аллагъны гъар худайлыгыны сан янына Ону къулуну сан яныны – антоними бар демекдир. Эгер

Къудратны Еси Аллагъны аль-Къудра деген даражасы яни «зорлукъ» Аллагъны къулуна сан яныны – антоними «къемксизлиги», «пагъмусулукъ-удур». Къудратны Еси Аллагъны оьктемлик, зорлукъ йимик даражалары бар буса, къулну сан яны-антоними ялынчыкъдыр, саламатлыкъдыр ва ш.б. Яни, Къудратны Еси Аллагъны гъар сыфатына Аллагъны къулу алма герекли шоллагъа къаршы даражалар бар. Шо да убудийядыр, демек, Къудратны Есини алдында къулчулукъ гёрсетмекдир. Улуу адамлар шону муна шулай белгилеген. Иса пайхаммар булай айтгъан: «Кълчулукъ деген зат шо инсан бары да затлагъа давчу болувну гери урмакъдыр, къыйынлыкълагъа чыдамлы болмакъдыр, олай да шо Къудратны Еси Аллагъны суймекдир».

Зу-Нун (жаны сыйлы болгъур) булай айтгъан: «Убудийя (къулчулукъ) шо сен бары да гъалларда Къудратны Еси Аллагъны къулу болмакъдыр, шоллай да Ол бары да гъалларда сени Есинг болмакъдыр». Шо да Расуллагъны сёзлери булан гелише: «Къудратны Еси Аллагъ учун бары да гъалларда огъар сужда къылагъан къулдан артыкъ гюрметли къул болмас». Яни, яхшыда да, яманда да – бары да юрек ругъланывлу гъалларда да, бары да шартларда да ол озюн Къудратны Еси Аллагъны къулу гысапда гыс эте ва Огъар сужда къыла. Олай да кимесе дин алимлери айтгъан кюйде, къулчулукъ – шо инсан озюню сужда къылыву гъалын эс этмейгенлик, демек, Есибизге тергев

бере туруп, ол озюн шонча да къул гысап эте чи, гъатта озюню сужда къылыву эс этмей. Шо буса къулчулукъну оър даражасы болуп токътай. Башгъа дин алимлери эсгерген кюйде, къулчулукъ – шо борч гысапдагы токъташдыривланы кютюв, Къудратны Еси Аллагъны дазуларына гёре юрюв, бар затгъа рази болув, ва ёкъ затгъа чыдамлы болув. Яни, сенде бар затлагъа рази болуп, Къудратны Еси Аллагъга макътавлар этесен, ёкъ затлар учун буса чыдамлы болма герек. Убудийяны даражасында да озге бары да затларда йимик, аламатлар бар. Шоллагъа гёре сизде де шоллай амалатлар барны токъташдырма бажарыла. Шоллай аламат да озюню яшавунгуну планлашдыривну гери урув гысаплана. Яни, инсан Къудратны Еси Аллагъны къулу, къулчулукъну аламаты бар тура, ол бары да затда озю учун Къудратны Еси Аллагъ этген танглавну гёрме герек, ол бары да затда, озю учун бир затны да планлашдырмай, Къудратны Еси Аллагъ белгилеген затны гёре, Ол белгилеген агъым булан юрюй. Айтгълагъан кюйде, Ибрагъим ибн Адхам (озюне Аллагъны рагъмусу болгъур) бир гезик сатып къул ала. Ибрагъим огъар: «Адатлы гъалда сен не зат ашайсан?» – деп сораи. «Мен сиз не берсегиз, шону аша-жакъман», – деп жавап бере. Дагъы да къулгъа: «Сен не эте-жексен?» – деп сорагъан. «Сиз не буюрсагъыз, шону этежекмен», – деп жавап берген къул. Хожайны: «Сен озюнг не этме сюер эдинг?» – деп токъташдырма сюе. «Мени хожайным бола туруп, нени буса да этме сюйме боламанмы?» – деп жаваплана. Сонг Ибрагъим, озюне оьпкелев эте туруп, гъакъында булай ойлаша: «Гей талайсыз, сен озюнгню оьмюрюнде, мен сатып алгъан бу къул бир сагъатны ичинде магъа бакъгъан якъда

башдан гечирген гъалны Аллагъга бакъгъан якъда башдан гечирмесин!» Имам Али ибн аль-Хавасс озюню шакирти имам аш-Шаараниге булай насигъат этген: «Сагъа Аллагъ буюргъан затны аша, дазусун билип аша, артыгъын буса Аллагъ гёрсетген адамгъа бер. Ишлеринге ёлбашчылыкъ этивде озюнгню оьге артыкъ къавшалтма, яни планлашдыривда артыкъ къаст этме, Аллагъга таян, Къудратны Еси Аллагъны ёлбашчылыгына таян, озюнгню юрегинге ва ишлеринге ёлбашчылыкъ этивню Аллагъга тапшур, Огъар шоланы лап яхшы этип кютемкни тиле». Шо заман аш-Шаарани муаллимине: «Мен Огъар магъа тийишли рыцкъыны-ашны бермекни тилеме боламанмы?» – деп сорагъан. Али ибн аль-Хавасс булай деген: «Боласан, шу ёрукъда айт: «Гей Аллагъ, магъа рыцкъы багъышла, мени бу дюньяда да, Ахыратда да яшыр, я Жавват, я Карим!» яни, мени бу дюньяда да, о дюньяда да кемчиликлеримни яшыр». Сонг муаллим булай давам этген: «Сынавлар юрюлеген ерлерде талчыкълыкъ гёрсетивден сакъ бол. Ким озюню ишлерин Къудратны Еси Аллагъга берсе, тапшурса, Аллагъ айры билимлер ва айры ишлер берир, шоллукъ булан ол имам – ёлбашчы болур, ону артындан адамлар юрюр, нечик чи, Аллагъ – бек Къудратлы». Инсанны къулчулукъну даражаларына ес болувун белгилери ону байлыгы яда ярлылыгы булан токъташдырма бажарылмай. Бай адам, нечик болса да, озюню мадарлыгынын гёрсетме сюе, шону ону сёзлерине, озюн тутагъан кююне гёре токъташдырма бола. Низамына ва сёзюне гёре ярлы адамны да токъташдырма бажарыла. Инсан Къудратны Еси Аллагъны алдында озюню къулчулукъну

даражасына ес буса, ол баймы яда ярлымы биревде англамажакъ, неге тюгюл, ону учун оланы экиси де бир йимик. Олай да, къулчулукъну даражасына ес адам, сужда къылывгъа байлавлу болуп, озюне бек къатты янаша. Яни, ол сужда къылывну масъалаларына гёре озюне бек талаплы, озю учун лап четим къарарланы излей, адамлагъа буса, некъадар, лап энгил ёланы таклиф эте. Убудийяны даражасына ес бола туруп, бир тюрлю низам ёрукъланы сакълама герек. Айырып айтса: ачыкъны гыс этгенде, артыкъ къарсалавлу болма ва тас этивлеге тарывдан, касип болувдан къоркъма тюшмей. Къудратны Еси сизин учун танглавгъан ёлгъа ирия болуп къабул этме герек, озюнгню тилевлеринг, булан янгыз Къудратны Еси Аллагъга бакъма тарыкъ. Ким байлыкъ озюн къутгъарар деп гысап этип, озюню байлыгына, мал-матагына таяна буса, шо гъакъыкъатда ярлы ва касип. Ким жамият арада озюню оър даражасына базына буса, гъакъыкъатда шо эсик адамдыр. Ким озюню агълюсоне, тайпасына, тухумуна таяна буса, шо хорлангъан, жиргенч адамдыр, гъакъыкъатда шону айланасында бирев де ёкъ адамдыр. Ким озюню яхшы ишлерине аркъа таяй, къылгъан суждаларына умут байлай, тийишли даражада кёп сужда къылгъанман деп гысап эте буса, гъакъыкъатда ол кётюрдюр. Ким Къудратны Еси булан бай буса, ва янгыз Къудратны Еси Аллагъ булан иш гёре буса, янгыз шо адам байдыр. Сизге паракъатлыкъ, Аллагъны рагъмусу ва Ону яхшылыгы болсун!

Дагъыстанны муфтиси шайх Агъмат гъажы Абдулаевни «Благонравие праведников» деген китабындан

Магъамматмугътар абийге багъышламан

Бу сыйлы хамис гече
Ел улуй, борай, уъче.
Къумукъ халкъны устазы
Ерден кёклеге гече.

Танг намаз тамам этип,
Гетерип къолдан къолгъа,
Савболлаша къумукъ халкъым,
Узата ахыр ёлгъа.

Бусурманлар жыйылгъан,
Зийретлер къалгъан толуп.
Гёзьяшлар тегегендей,
Кёклер де пашман болуп.

Янгур ерге себелей,
Кёкден гече булутлар,
Юрек чанчып сызлатып,
Гёзьяш теге къумукълар.

Жагъил яшлар гелеген
Сизден илму алмагъа

Суймей эди айрылып,
Бугюн сизсиз къалмагъа.

Насигъатынг гъар жума
Къатды кюйде этеген.
Тынглайгъан гъар бусурман,
Гёзьяш теге гетеген.

Азмы эди Дагъыстандан
Къуллукъ алма гелеген?
Гъар кимге ольчев этип,
Зикруларынг береген.

Тоймагъа болмай эдик
Насигъатлы сёзюнгден.
Магъамматмугътар устаз
Нюр яна эди озюнгден.

Оьмюрюнг аз болса да,
Ислам динни оър этдинг.
Гележек яш наслугъа
Насигъат кююп гетдинг.

Къумукъ халкъым устазын
Къойгъанына тас этип,

Озьлюгюнден гёзьяшлар
Туралар ташып гетип.

Женнетде ёлукъмагъа
Насип болсун бизге де.
Аллагъ сабурулукъ берсин
Дос къардашы сизге де.

*Минаханум Абдулова,
Къарабудагъгент.*

Къагъарлангъан дюнья манг

Ел уфюре, уча чанг,
Гече кёкде булутлар.
Къагъарлангъан дюнья манг,
Белгисиз бир умут бар.

Тереклени зарлата
Темиркъазыкъ ел эшип.
Топуракъ ойгъа бата
Кёклер сени гелешип.

Къарангы къара гече
Булутгъа ай тутула.
Гёзлер ябылып бирче,
Яшав ёл унутула.

Аллагъны сыйлы къулу
Магъамматмугътар устаз,
Кёклеге бакъды ёлунг,
Дюньяда яшап бираз.

Тунг къарангы гечече

Сен айдай ярыкъ эдинг.
Манг дюньяда нече де
Сен бизге тарыкъ эдинг.

Ярылып кёк дазуву,
Серпип гёзьяш тегюле.

Къумукъ халкъны эзюво
Сан-санындан сёгюле.

Яш да-юш да, уллу да,
Юрек йылап яс эте.
Бусурман халкъ бары да
Шам чырагъын тас эте.

Баш ел гъаваны булгъап,
Бар да, ёкъ да байлана.
Болсанг язгъанны англап,
Дюнья чанга айлана.

Абдул Рашитов

Аллагъны алдындагъы къуллукъну гёрюнювю

Ибадат деген недир? Шо Аллагъны алдында сыныгъывну, саламатлыкъны, юваш болувну, зайыплашгъан ягъны оьте артыкъ къайдасы. Къудратны Есини пурманларын табили кюйде кютюв, шо Яратгъаныбызгъа бакъгъан якъда гъакъ юрекден, теренден ва кёп этилеген тилек. Шо юрекини Аллагъны алдында бары да затларда гъис этилеген бойсыныву.

Белгили кюйде, бу дюньядагъы гъар затны оьзюню башгъалыгъы, даражасы бар. Шолай, оьзюн Къудратны Есини къулу гъисап этеген адам оьзюню айланасындагъы бары да затларда рагъмулукъну, айрыча даражаны гёрме, тюзлеме, тапма башлай. Шолар адамлар, гъайванлар, гъатта жансыз предметлер де болма бола. Тергев этилеген бары да затда гёз алгъа тутма бажарылагъан айры даражаланы тапма бола. Мисал учун, шо гъатта гюнагълы адам болма да бола. Ондан не затгъа уйренме бола? деген ой геле. Аллагъгъа тынглавуз гюнагълы адам бек бузукъ гъалда бола, ол эсгик этилген, Къудратны Еси Аллагъгъа тынглавузгъу саялы такъсырны башдан гечире, тек шону булан бирге чыдай. Гюнагълы адамдан, Къудратны Еси Аллагъ тынгламагъаны учун бек бузукъ гъалда экенине чыдамлыгъындан уйренме бола.

Итден не затгъа уйренме бола? Ит нас гъайван экени белгили чи. Гъатта ондан уйренме де зат бар. Итде есине разилик билдирив, оьзюне яхшы янашагъан къайсы адамгъа да разилигин билди-

реген даража бар. Ондан чыдамлыкъгъа уйренме бола: еси огъар нечик яман янаша да, бары да затны гече. Ит рыщкъны тангалагъа кьоймай. О еси ташлагъан эстиленген сюеклени ташласа да, разилик булан гемирежек. Ит – есине берилген гъайван. Ону кёп къадарда яхшы якълары бар, шоллардан ульгю алма да, ошашлы болма да тюше.

Ташлардан ва тереклерден негер уйренме бола? Ташланы, ярлардан айырып сонг чарлап-тегишлеп, кюрчюге тизегенде оьзтерече чыдамлыкъ гёрсете. Яни, инсан оьзюн айланасындагъы затлардан эсе яман гъисап этме ва эки яндагъы адамларда, гъайванларда ва предметлерде бар даражаланы къабул этме герек.

Мисал учун, эшеклерден, тюелерден не затгъа уйренме бола? Шо юк ташыйгъан гъайванлар йыракъ мезгиллеге кёп авур затланы элте ва шону булан эпсиз уллу чыдамлыкъны гёрсете. Олардан шо даражалагъа уйренме ярай. Хораздан негер уйренме бола? Тавукълагъа бакъгъан якъда хоразлар ажайып оланы гъайын эте: ерде бир бюртюк тирлик гёрсе де, шоссакъат

тавукъланы чакъыра. Кимден де, неден де оьзюню тавукълары гъайлы кюйде якълай.

Чыракъдан негер уйренме бола? Эсге алыгъыз, къарангы уйде о нечакъы ярыкъ ва онгайлыкъ бере. Шону булан бирге, башгъаланы пайдасы учун оьзю ирип бите. Яни, оьзюн Къудратны Еси Аллагъны къулу гъисап этеген адам, айланасындагъылагъа бакъгъан якъда оьзюн кем гёрме, ва оланы яхшы даражаларын къабул этме герек. Шолай даражалар буса бары да затларда да бар. Ким оьзюн башгъалардан кем гёрсе, Расулулагъны хоншусу, ёлавчусу болур. Убудийяны даражасына ес болгъан адам гьонкъалыкъгъа гьонкъалыкъ булан къайтарыш этмес. Шолай да ол, кимесе бирев, ол ругъ якъдан нечик оьр даражагъа етишгенини гъакъында хабарлай буса, шогъар инана. Мисал учун, эгер ким буса да бирев оьзюню оьр даражалы гъалыны гъакъында айта буса, къулчулукъну даражасына ес болгъан адам шогъар терен кюйде инанма герек. Шону ялгъан гъисап этмек, адамлагъа, оланы ругъ даражасына ва гъалына инансызлыкъ этмек – шо экиюзлюкню оьр канзиси. Имам Афдалуддин имам аш-Шаараниге булай айтгъан: «Авруйгъан асгъабаны гёрме бара бусанг, яда ол сени чакъыргъан ерде олтурардан сакъ бол. Дагъы ёгъесе, сен о ерде олтургъанда башгъа валилер, оьзлени Аллагъдан къорктуву, тюзлюгю булан белгили, абур-

лу алимлер гелгенде оьзюнгню къыйыкъсытгъан гъис этежексен, ва сени напсынг оьзюн гёрсетежек ва сени еринден тургъузгъангъа байлавлу болуп, разисизлик билдирижек. Шолай гезикде сен оьзюнгню олардан кем гёрювюнг токъталажакъ».

Шолар барысы да сен даим, бары да гъалларда оьзюнгню башгъалардан кем гъисап этме гереклигинг учун айтыла.

Гёремисиз, убудийя йимик шолай даража ва тюз тутма тюшеген низам къайдалар къабул этмек ва яшавгъа чыгъармакъ учун гёрюр гёзге авур йимик гёрюне. Тек сёз оьзю эсгик гёрювню гъакъында бармай. Адам оьзюню айланасындагъылыны яда шо мюглетде оьзюню къырыйында тергевге алынгъанланы оьзюнден яхшы деп гъисап этме герек. Шоллукъда ол эсгик бола деп гъисаплагъыз, ёкъ ол о адамланы барысында да, яда башгъа затларда бар яхшы затлагъа уйренме къаст эте. Къалгъанланы оьзюнден оьрде гъисап этеген адамны Къудратны Еси Аллагъ оьзю оьр этер. Бары да адамланы гёз алдында бек гьюрметли ва сююмлю адамлагъа, асгъабалагъа, ругъани насигъатчылагъа бакъгъан

якъда да эс этебиз. Олар оьзлени не ёрукъда простой, саламат гъисапласа да, олар къалгъанланы барысындан да яман деп не ёрукъда айтыла буса да, олагъа бакъгъан якъдан нечик уллу сююв да абур барны гёребиз. Шолай законлукъ бары да адамлар учун оьмюр сюре. Убудийяны даражасына тюшонген адамны Къудратны Еси Аллагъ шонча да оьр этежек чи, шо эс этилмей къалмажакъ, бары да адамларда огъар бакъгъан якъда сююв, хошлукъ ва оьзге тюрлю лап яхшы гъислер тувулунажакъ.

Я Аллагъ, биз оьр къылыкълы болгъанланы бириси болайыкъ.

Сизге паракатлыкъ, Аллагъны рагъмусу ва Ону яхшылыкълы болсун!

Дагъыстанны муфтиси шайхъ Агъмат гъажы Абдулаев «Благонравие праведников» деген китабындан

Ичкини гъакъында

3 « гёчюрегенлеге де, гёчюргенлеге де, ва шо ичкини сатып акъчасын ашайгъанлагъа да» (Тирмизи, Ибн Мажагъ етишдирген). Аллагъу Таала шу гъадисде он тайпа адамгъа налатын берди. Пайхаммарыбыз дагъы да булай айтгъан: «Къыямат гюн болгъанда ичкини адамны малайиклер гелтирип, отдан багъаналар да тургъузуп, шо багъаналагъа илер. Сонг малайиклер халкъгъа къычырыр, шу гиши паланчаны уланы паланча оьзю кёп ичеген гиши эди, гелип къарагъыз муну гъалына деп. Сонг бары да халкъ жыйылып къарарлар, оьзюнден яман ийис де гелер, халкъ огъар налат этер. Гъисапдан сонг малайиклер элтип жагъаннеме ташлар. Жагъаннеме де минг йыл къалар. «Ичим яна, магъа бир сув», – деп къычырса да, сув берилмес. Сонг Аллагъу Таала ону чархындан бир тер чыгъарар, терни яман ийисинден оьзю туруп болмас. «Ай Аллагъым, шу терни менден тайдыр», – деп къычырар, гъеч огъар къарайгъан гиши болмас. Сонг бир башгъа от гелип, гюйдюрюп, кюл этер. Янгъдан къайтып, сав адам бо-

луп яратылар. Сонг отдан эки чарыкъ этип гийдирер, оланы иссилигинден башыны майы къайнар, отдан тишлер де салар, авзундан ялын гелер. Сонг отдан сандыкъ этип, ичине де салып минг йыл кьояр. Шону ичинде туруп: «Я Рабби, сув береген гиши болмасмы экен, ичим яна», – деп, къычырар. Сонг малайиклер бир къайнар сувну узатар, къолуна алгъан заманда къолларыны бармакълары тюшюп гетер. Ичмеге деп авзуна элтген заманда бетини этлери тюшер. Шо гъалда минг йыл битгенде сандыкъдан чыгъарып, йыланлар, акъыраплардан толгъан бир уйге элтип салар. Минг йыл шо уйню ичинде йыланлар, акъыраплар булан азап берилип турар. Минг йылдан сонг шо уйден чыгъарып, оьзю кёп иссиде, теренде болгъан, йыланлары, акъыраплары да бек гючлю болгъан жагъаннемени бир къолуна элтип ташлар, минг йыл шонда турар. Сонг: «Я Мугъаммад, я Мугъаммад», – деп, мени атымны эсгерип къычырар. Мен тавушун эшитип: «Я Рабби, шу тавуш мени уьмметимден болгъан бир гишини тавушу бугъай», – деп ай-

тарман. Аллагъу Таала: «Я Мугъаммад, герти айтасан, сени уьмметингден бир гишини тавушудур, оьзю де ички ичеген гиши эди. Оьзю ичкисинден товба этмей, гьёкюнюп, Магъа геч деп тилемей оьлюп гетген», – деп айтар. Сонг мен: «Олай буса, мени шафаатым болагъан кюйде тюгюл экен», – деп айтарман».

Пайхаммарыбыз: «Ичкини товбасыз оьлюп гетсе, огъар мени шафаатым болмас», – деп айта. Дин къардашым, ичкини бусанг да, ичкини де кьояуп, гьёкюнюп, Аллагъу Таалагъа ял барып, товба да этип оьлсенг, Аллагъны рагъмусу болмагъа да, Пайхаммарны шафааты болмагъа да сагъа умут бар. Амма шу ичеген кюйде товбасыз, оьлюп гетсенг, Пайхаммарны шафааты да болмагъан сонг, кимни шафааты болар деп умутунг бар? Пайхаммар дагъы да булай айтгъан: «Бир гиши герти товба этген заманда малайиклер шат болуп Есибиз Аллагъгъа: «Гъей бизин Аллагъыбыз, шу сени къулунг гъапулукъну юхусундан уянып, товба да этип, Сагъа бек мутигъе болуп тюзелди», – деп айтар. Аллагъу

Таала олагъа: «Гъей Мени малайиклерим, сиз кёклени къапуларын ачыгъыз, ону таъат булан чыгъажакъ тынышлары оьрленмеге, товбаны къапуларын да ачыгъыз ону товбасын да къабул этмеге. Гъей малайиклерим, герти кюйде товба этген гиши Магъа кёклерден де, ерлерден де сыйлыдыр, шолай товба да этип, сонг Магъа ассилик этмесе, шону яман амалларыны орнуна яхшылыкълар саларман», – деп айтар.

Умар ибн Абдулгъазиз булай хабарлагъан болгъан: «Бир гече межитге намазгъа бара тура эдим. Бир къатынлар йылай туруп алдыма чыкъды. «Сиз неге йылайсыз?» – деп олагъа сорадым. Олар магъа: «Бизин оьле турагъан бир гишибиз бар, иман-шагъадат гелтиребиз, гъеч бирг де айтдырып болмайбыз, – деп айтды ва – Сен гелип шогъар иман-шагъадат гелтиргип гет», – деп тилдилер. Мен барып ягъына да гирип: «Ля илягъа илляллагъ Мугъаммад расулулагъ», – деп къычырдым. Гёзлерин де ачып, ол магъа: «Шу сен айтагъан занны да айтмайман, дин Исламдан да магърюммен», – деп айтды. Шу сёзлениде айттып, жаны

чыкъды. Сонг мен агълюсюне сорап къарадым, агълюсю айтды, гъеч биз билеген шуна башгъа яманлыкълы ёкъ эди, ону иманын ички ичмеклик тайдыргъан буса ярай деп».

Дин къардашларым! Ичип оьлгенлер азмы, ичген кюйде машин гъайдап, авария этип оьлгенлер ёкъму биз билеген? Булар нечик оьлгенни Аллагъдан къайры ким биле? Аллагъ сакъласын имансыз оьлмекден ва Ахыратда женнетден магърюм къалмакъдан. Дагъы да къардашларым, ички ичмеге ярамайгъан йимик, ички бар тепсиде де олтурма ярамайдыр. Пайхаммарыбыз булай айтгъан: «Аллагъгъа да, Къыямат гюнге де инанагъан адам, ички ичмесин! Аллагъгъа да, Къыямат гюнге де инанагъан адам, ички бар тепсиде де олтурмасын!» (Табарани етишдирген). Къудратлы Есибиз герти товба этмеге ва бизден рази болагъан кюйде яшамагъа да яшап, Къыямат гюн болгъан заманда барыбызгъа да сыйлы женнетлеге бармагъа бизге барыбызгъа да Аллагъу Таала кёмек этсин. Аллагъумма Амин.

‘Илму ахлакъ – ахлакъ рисаласы

(Асар Мугъаммад ибн ал-гъажж Дибир ал-Къарахи ал-Гъучуви)

(Башы алдагъы номерде)

Гъилим – ачувсузлукъ

Гъалим гиши башгъалардан гѳрген зулмулагъа чыдар, ачув алмай гечип къояр. Булай адам дюньяда ва ахырат-да талайлы гишидир. Ачувлу гиши, ѳкъ ерде ачувланып, оъзюню къанын бузар. Алай гишилеге аврув тез гелир. Тез ачувланмакъ – адамны къаркъаласын бузагъан затланы инг ямандыр. Ачувлу гишилени иш[л]ери терс тюшер, авзуларындан эрши сѳзлер чыгъар. Сонг оъзлер де гѳкъюнемей къалмаслар. Амма ол заман иш оьтген болур.

Бир гиши ачувлангъан заманда, оъзюне къыйын болса да, ачувун ютуп чыдап турса, ол гиши сонг шат болмай къалмас, юреги рагъат, чархы саламат болур.

Пайхаммарыбыз Мугъаммад алайгъи ссалам айтгъан: «Лайса шшадиду ба ссар’ати иннама шшадиду ллази йамлику нафсагъу ‘индал гъадаби» деп. Маънасы: «Ючлю гиши – ябушуп озгъан гиши тюгюлдюр, ачувлангъанда напсын токъгъатгъан болгъан гиши – гючлю гишидир.

Ачыкъ юзлю, татли тилли болмакъ

Булар инсанны даражасын, къыйматын артдырагъан атив сыпатлардыр. Гишиге къаршы тунукъ юзлю, гишини юрегин бузажакъ къатты сѳзлю болмакъ – бек эрши къылыкълардыр. Гиши оъзюнден гиччилеге: «иним; балам; азизим» йимик; оъзю булан бир яшлы гишиге: «къардашым; ювугъум» йимик; оъзюнден уллугъа: «апендим; агъам» йимик сѳзлер булан сѳйлемек – татли тилли болмакъны аламатыдыр. Пайхаммар Мугъаммад алайгъи ссалам айтгъан: «Табассамука фи важги ахика садакъатун» деп. Маънасы: «Дин къардашынгни юзюне иржаймакъ – садакъадыр». Яъни, садакъа берген чакъы савап болур деген сѳз.

Бир гишиден хата яда ялгъан сѳз эшитген заманда, яда бир терс ишин гѳргенде, бирден-бир ону бетине чыгъып ону уялтмай, «къардашым, шолай сама дюрмюкен, янгъылыш болмасын, бу ишинг сени бир аз атив гелмей» деп айтып англатмакъ – атив къылыкълы гишини ишидир.

Пайхаммар алайгъи ссалам айтгъан: «Инналагъа йубгъидул му’аббиса фи вужугъи ихванигъи» деп. Маънасы: «Оъзюню дин къардашларыны юзлерине ачыкъ болуп турмайгъан, тунукъ юзлю гишиге Аллагу Таала ачувлана» деген сѳз.

Окътемсизлик

Атив къылыкъланы бириси де – окътемсиз болмакъдыр. Бир гиши оъзюню башгъалардан артыкъ гѳрюп юрюмек – кѳп эрши сыпатдыр. Бир гиши улму, маърипат (билимлик), гъакъыл, адаб булан башгъалардан артыкъ болгъан сонг, оъзю нечакъы гиччи юрекли, окътемсиз болса да, ону даражасы гъеч яшынмас, ол гъаман да сыйлы гъюрметли гишидир. Амма олай гишиде окътемлик болса, ону сыйлы гъюрмети аз болур. Адамлар ондан къачар.

Бир адам оъзюню байлыгъы, ативлюгю булан, яда тухуму-къардашы булан оъзюню халкъдан артыкъ гѳрюп, окътем болса – ол инг къылыкълары

бир адамдыр. Булай гишини адамлар суймейген йимик, Аллагу да суймес. Адам, герти адам болмагъа суйсе, окътемсиз болсун.

Пайхаммар алайгъи ссалам айтгъан: «Ма тава да’а агъадун лилагъи илла рафа’агуллагу» деп. Маънасы: «Аллагу Таала учун гъеч гиши окътемсизлик этмес, Аллагу Таала ол гишини гѳтерип, сыйлы этип тюгюл эсе».

Абурун сакъламакъ

Окътемсизлик яхшы къылыкъ деп макътадыкъ буса да, ону да дазуву бардыр. Бир гиши, мен окътем тюгюлмен деп, оъзюне лайыкъ болмагъан иш этмек де, олай сѳзлер сѳйлемек де, эрши масхаралар этмек де – атив къылыкълардан тюгюлдюр. Алар гишини абурдан тюшюреген затлардыр.

Бир муаллим оъзю охутагъан яшлар булан тарыкъсыз ойнамакъ да, оланы дарсына яда эдеплирине байланмагъан сѳзлени сѳйлеп олтурмакъ да, къади-молла йимик гишилер гъар кимни тюкенлерине барып, жагъиллер булан лакъырт сѳйлей турмакъ да – атив сыпатлар тюгюлдюр, олар оъзлени абурун сакълап болмамакъны аламатылардыр.

Тазалыкъ

Тазалыкъ – атив сыпатланы, тийишли адамланы инг биринчидир, гъам савлукъ учун да бек тарыкълы бир ишидир. Гиеген опуракълар, олтурагъан ерлер, тутагъан савут гъам оъзге затлар – гъар заман таза болсун.

Тазалыкъ – гъар заман янгы опуракъ этмек, гюнде бир башгъасын алышдырып гиймек тюгюлдюр; бир опуракъны къыркъ ерине къыркъ тюрлю ямав салынгъан буса да, нас-кирли болмагъан сонг, аны гиймек гъеч айып тюгюлдюр. Амма бир опуракъ инг багъалы къумачдан тигилген буса да, ягъалары-енглери майлы-кирли, оъзю нас болгъан сонг аны гиймек – тазалыкъ тюгюлдюр.

Майлы ашланы ашамакъдан алдын ва сонг, къолларын сапун булан жулмакъ, гъар гюн эртен гийинеген заманда аякъларын, бутун, къулакъларын, тишлерин жувуп гийинмек, чанглы-нас ерде олтурмамакъ да – тазалыкъны аламатылардыр. Жумада бир керен сама киринмек де адамгъа бек тийишли затдыр, гъам савлукъ учун да кѳп пайдалыдыр. Амма киринген сонг сувукъдан сакъланмамакъ – къаркъалагъа уллу зарардыр. Сѳзюню къысгъасы, тазалыкъ – адамгъа бек тийишли гъам саваплы ишидир. Пайхаммарыбыз Мугъаммад саллалагу алайгъи ва саллам айтгъан: «Инналагъа тайибун йугъиббу ттаййаба назифун йугъиббу назафата» деп. Маънасы: «Аллагу Таала яхшыдыр – яхшы затны сюе, тазадыр – тазалыкъны сюе».

АХЛАКЪ ЗИМИМАТ – ЯМАН КЪЫЛЫКЪЛАР

Жагъиллик

Жагъиллик деген – адамны билмеге тийишли болгъан затланы билмей къалмакъдыр. Адамны къыйматын аз этеген, даражасын ѳкъ этеген, тюрлю-тюрлю рагъатсызлыкъларга тюшюреген зат – жагъилликдир.

Бир миллет, бир къавум гюнден-гю

аз болуп, ахыры битип къалмагъына, оъзгелени ягъында пакъыр-сыйсыз бир миллет болмагъына да себеп – жагъилликден башгъа гъеч бир зат тюгюлдюр.

Бир миллет бир нече юз милиѳн гишили бир къавум болса да, эгер жагъиллик деген балагъга тюшген болса, ол миллет, араларында илму-маърипат яйылгъан гиччи бир миллетге, аз бир къавумгъа къаршы туруп болмай, ахыры ѳкъгъа чыгъып къалмагъы – таварих китапланы охугъан гишилеге маълум затдыр.

Бир миллет жагъилликни балагъындан къутулмакъны чарасы – шол миллет мактап-мадрасаланы кѳп этмеге чалышмакъ, гъар гиши баласын гиччилай мактап-мадрасагъа салмакъдыр.

Дюньяда тургъан сонг, дюньяны илмулары да; ахыратгъа инангъан сонг, динни илмулары да бизге кѳп тарыкълы ва болмаса болмайгъан затлардыр. Дюньягъа машгул болуп, ахыратны ѳлларын ташлагъан; яда ахыратны ишлерине машгул болуп, дюньяны ташлагъан гиши – шариадта макъталгъан гиши тюгюлдюр.

Пайхаммар алайгъи ссалам айтгъан: «Лайса хайру кум ман тарака дунйагъу ли ахратигъи ва ла ахиратагъу ли дунйагъу бал хайрукум ман ахаза мин гъазигъи ва гъазигъи» деп. Маънасы: «Ахырат учун дюньяны къойгъан гиши де, дюнья учун ахыратны къойгъан гиши де – яхшы гиши тюгюл. Яхшы гиши ол гишидир: дюньяны да, ахыратны да – экисин де тутгъан».

Танбаллыкъ – ялагъайлыкъ

Жагъилликден сонг, чинк зарарлы яман къылыкъ – танбаллыкъдыр. Танбал гиши гъеч бир заман рагъатлыкъ гѳрмес; ишсиз бош турмакъ саялы, гъар заман ач ва мугътаж болур. Танбаллыкъ этип пакъыр ва мугътаж болгъан гишиге гъеч ким языкълсынмас. Ол гишини Аллагу Таала да суймес. Расул акрам алайгъи ссалам да ондан рази болмас.

Танбал гишилер оъзлени пакъырлыгын оъзлени такъсырындан гѳрмес, Аллагу Тааланы къазасындан, къадарындан гѳрелер. Бу буса уллу гюнагъдыр. «Ишсиз ятып туругъуз. Сизге рызкъуну Мен берирмен» деп Аллагу Таала бизге айтмагъан. «Аллагъга тавакал, Аллагу язгъан болур» деп турагъан гиши де – ягъсыз-намуссуз гишидир.

Тавакал деген зат – къолдан гелеген касбусун да юрютюп, Аллагу Таала юрегин де байлап турмакъдыр. Пайхаммарлар гъар къайсы да касбусуз бош турмагъанлар. Бизин пайхаммар алайгъи ссалам да душманлар булан дав этген заманда, асгерни артында, тав этеклеринде ятып, дуа этип турмай, оъзю де къошулуп душмангъа къаршы мубарак къоллары булан «хандакъ» къазмакълыгъы да, давда душмангъа къа[р]шы туруп, ягъы яраланып, мубарак тишлери тюшмеклиги де бизге маълум затдыр.

Къоркъачлыкъ Гиччи заманында къоркъачлыкъларга уйренген бала, уллу болгъанда да тавакалсыз, ишсиз бир гиши болур. Агъмакъ адамланы «гъар бир къарангы ерде жинлер бола; янгыз къыргъа чыкъса, жинлер тие; янгыз бир уйде къалса, жинлер гѳрюне; гече къабур-

лагъа гирсе, къоркъунчул затлагъа ѳлугъа» деген ялгъан сѳзлерине инанып, бир затны буюрса, «мен онда бармагъа къоркъаман» деп жавап бермеге уйренген яшлар, уллу болгъанда да талайсыз болурлар. Яш вакътда жин гѳрюнюр деп къарангы ерге гирмеге къоркъагъан йимик, уллу болгъанда да, бир ишге гирегенде, «олай болурмуken; булай болмагъай эди» деген хыяллар булан, кѳп пайдалы ишлерден магърюм къалырлар.

Булай гишилер, танбаллар йимик, пакъырлыкълар, мугътажлыкълар яшларлар. Гъар бир гиши намуслу-ягълы, тарыкъсыз затлардан къоркъмайгъан болмагъа тийишли.

Таассуб

Таассуб деген – бир гиши оъзюню адатындан яда пикрусундан къайтмай, даим аны тутуп турмакъдыр. Герти пикруда, тюз ѳлда болгъан заманда, таассуб атив бир сыпат болса да, оъзюню адатыны яхшылыгъы загъир болмай туруп, пикрусуну тюзлюгю де белгили болмай туруп, яда адатыны яхшы болмагъанлыкълары, пикрусуну тюзсюзлюгю билине туруп, таассуб – кѳп яман, зарарлы бир къылыкълардыр.

Бир миллетни оъзгелерден артгъа къалмагъына, жагъилликден, пакъырлыкълардан башы чыкъмай къалмагъына да инг гючлю себепчилер – маънасыз, орунсуз таассублу гишилердир. Булай гишилер гъар бир ишге къаршы туруп, «аталарыбыз да шолай болгъанму, яхшы буса бу ишни бурунгулар не учун этмегенлер, буну этгенлер, булай адамлар, алай адамлар» деген сѳзлер булан, халкъны бек пайдалы ишлерден къалмакълыгъына, халкъны яхшылыгын сююп айлангъанланы иштагъы-къасты сѳнмегине себеп болурлар.

Бир миллетни ичинде шолай адамлар кѳп болгъан сайын, миллет де шол къадар зайып болур.

Ялгъан

Ялгъан сѳйлемек йимик эрши сыпат да, ялгъанчы йимик сыйсыз зат да дюньяда гъеч ѳкъдур. Ялгъанчы бир заманда да талайлы болмас. Ону гертисине де адамлар инанмас. Ягълы-намуслу гишиге, нечакъы хаталыкъ булан болса да, бир ялгъаны билинмек, «сени палан сѳзюнг ялгъан чыкъды» деген сѳзюню эшитмек йимик авур зат болмас.

Гиччиликден ялгъангъа уйренген яшлар шол адатын уллу болгъанда да ташламас. Ахыры адамланы ягъында абурсуз, Аллагъны яхында даражасыз болуп къалырлар.

Ялгъанчыны иманы дурус тюгюлдюр. Аллагъга инанагъан гиши гъеч ялгъан айтмас.

Пайхаммарыбыз Мугъаммад алайгъи ссалавати ва ссалам айтгъан: «Иййакум вал казиба фа иннал казиба мужанибун лил имани» деп. Маънасы: «Ялгъандан сакъланыгъыз. Ялгъан – иманны йыракъ этеген, иманны бузагъан затдыр».

Дагъы да, пайхаммар алайгъи ссалам айтгъан: «А’замул хатайа ал-лисанул казубу» деп. Маънасы: «Юнагъланы чинк уллусу – ялгъан сѳйлейген тилдыр».

(давамы гелеген номерде)

Гъазирлеген Гъасан Оразбаев

– Намаз кѡабул этилеми эгер намазлыкѡдан аягѡынѡ тышгѡа чыгѡып гетсе?

– Намаз кѡабул болувну шартларына намаз кѡылагѡан ер таза болмакѡлыкѡ гире. Шо саялы, эгер намаз кѡылагѡанда аякѡа яда озге сан намазлыкѡдан тышгѡа чыкѡса ва шо ер де нажасдан таза буса, намаз тюз бола. Амма намазлыкѡны айлана ягѡы нас буса ва шо ерге аякѡа басылса, намаз саналмай, янѡыдан этмеге тарыкѡ.

– Тувгѡан уланыма Мугѡаммат Пайхаммарны гѡюрметине ону атын кѡоймагѡа сюемен. Нарыстаны башын гѡакѡлыкѡ сойгѡанча юлюймю яда ондан сонгму?

– Тувгѡан яш булан кѡутлай туруп, огѡар кѡатты иман ѳрайбыз, ону булан умметибиз бир адамгѡа кѳп санавлу болду. Ол абурлу адам болуп обссюн, Пайхаммарны атыны сыйын гѳтерип, умметибиз де ону булан обктем болардай. Бу атны уллулугѡуну гѡакѡында Пайхаммарны гѡадисинде булай айтыла: «Сорав алынагѡан гюн: «Мугѡаммат деген атны юрютегенлер турсун ва олар Мугѡаммат Пайхаммарны гѡюрметине женнетте гирир». Берилген соравгѡа жавап кѡайтара туруп, булай айтмагѡа ярар: яшны башын гѡакѡакѡ союлгѡан сонг юлюсе яхшы болур.

– Тырнакѡларда лак кѡалгѡан буса яда атир ийислени ийиси таймагѡан буса, намаз кѡылмагѡа яраймы, шо саналамы?

– Эгер намаз жувунагѡан санларда не зат буса да сувгѡа адамны терисине тиймеге пуршав эте буса, шо гѡалда жувунув саналмай, озю намаз да кѡабул этилмей. Демек, шолайлыкѡда кѡылынѡан намазны янѡыдан кѡылмагѡа тарыкѡ. Ийисни тайдырмагѡа кѡыйын буса ва шо сувну татывун ва тѡсюн альшдырмай буса, гечиле, деп санала. Амма, аявлу тиштайпалар, лак сюртѡов ва атир ийислени кѡоллав янѡыз эри учун яратылагѡанни билмеге тийишли.

– Амайымны алдында (анамны уланкѡардашы) башыма явлукѡ байламай гѳрюнсем гюнагѡа боламы?

– Бу соравгѡа жавап бере туруп, инг алдын кѡардашлар магѡрамлагѡа ва магѡрам айтмагѡа тарыкѡ. Магѡрамлар – уйленмеге гѡарам саналагѡан лап ювукѡ кѡардашлар. Кѡалгѡан адамлар буса магѡрам тѡюкѡллер. Тиштайпагѡа магѡрамыны алдында башында явлугѡу ѳкѡ кюйде болмакѡ гюнагѡына саналмай. Кѡайсы якѡдан болса да (ата яда ана якѡдан) тиштайпа учун амайы магѡрам санала.

– Эри бар кѡатынгѡа эри ихтияр бермей туруп ораза тутмагѡа ярамай дегени тюзмю?

– Абу Хурайра етишдирген гѡадисде Пайхаммарны булай сѳзлери эстериле: «Кѡыйынды эри бар заманда, кѡатынгѡышиге ораза тутмагѡа ярамай, ол ихтияр бермей туруп». Амма шолайлыкѡ кѡатынгѡыши, эри ихтияр бермесе де, рамазан айда ораза тутмагѡа болмай демек тѡюл. Неге тѡюл, эстерилген гѡадисде сюнет оразаланы гѡакѡында айтѡла. Абу Давут шо гѡадисге этген кѡошумдан шо да ачыкѡ бола. Ол булай деген: «...рамазан айдагѡы оразалардан кѡайры». Демек, рамазан айда ораза тутмакѡ учун кѡатынгѡышиге эринден ихтияр алмагѡа тарыкѡ тѡюл, неге десе рамазан айдагѡы ораза тутув бары да бусурманлар учун – борч! Пайхаммарны башгѡа гѡадисинде булай айтѡла: «Яратылгѡанлагѡа тынглав булан Яратгѡаныбызны буйругѡундан чыкѡмагѡа ярайгѡан зат тѡюл». Шо саялы рамазан айда эри кѡатынгѡына ораза тутмакѡны гери урмагѡа бир ихтияры да ѳкѡ. Сюнет ораза тутмагѡа сюе буса, кѡатын гертиден де эринден ихтияр алмагѡа герек.

**Аявлу охувчулар,
"Мобильный байлав-
лукѡ" деген рубрика-
бызгѡа SMS-лер геле.
Тюпде шоланы бере-
биз. Шолагѡа сиз де
язмагѡа боласыз.
Бизин номерибиз:
8928-800-01-97**

– Неге Есибиз Аллагѡ зулмучулану бу дюньяда шоссатѡат жаза-ламай экен?

– Неге тѡюл Ер юзю жаза ва гѡар кимге тийишли берилген тѡюл. Ер юзю – сынавну ери, зулмучугѡа да, ондан кѡыйналагѡангѡа да. Зулмучуну сынаву – ол зулмусундан сакѡланмагѡа болурму ва Кѡудратлы Аллагѡны жазасындан кѡоркѡармы дегенликде. Зулмудан кѡыйналагѡанни сынаву буса – сынавдан нечик ѳтмеге боларлыкѡда. Эгер де бу дюнья жаза берилген ер болгѡан эди буса, инг башлап пирѡавун такѡсырланар эди, неге десе ол нечесе адамны ѳзюне сужда этмеген саялы ѳлтюрген болгѡан. Бизин арада пирѡавун йимик зулмучалар гѡали нечакѡы да бар, тек оланы жазасы бу дюньяда тѡюл, герти дюньяда болажакѡ. Шо саялы Есибиз Аллагѡ сыйлы Кѡурѡанда булай айты (магѡнасы): «Зулмучулар этеген ишлени Аллагѡ билмей деп эсигизге гелмесин. Ол оланы жазасын кѡоркѡанлыкѡдан гѳзлери аралажакѡ гюн гелгенче артгѡа сала» («Ибрагѡым» деген сура, 42-нчи аят).

– Эрим намаз кѡаылмай буса не этмеге боламан?

– Озюгюзден гѡасил болагѡан бары да затны этип, ол озю намаз кѡылывну агѡамиятлыкѡын англап, намазлыкѡгѡа эре тургѡанни гѡайын этмеге тарыкѡ. Озокѡда, ону гѡакѡын- да Есибиз Аллагѡгѡа тилеклер, дуа этмеге тарыкѡ, ол гюнагѡаны кѡоюп, тюз ѳлгѡа тѡюшгѡенни гѡакѡында токѡтамай алгѡыш эте турмагѡа пайдалы ва натижалы болур.

– Бизде ѳблуню Ислам динге гѳме, уйленегенде буса, адатланы неге кѡоллай?

– Неге десе бир-биревлер Ислам дин янѡыз намазлыкѡ булан дазулана деп янѡылыш ѳйлашагѡаны саялы. Ислам – адамны яшавну бютюнлей кѡуршай. Ислам дин айланабызны гѡар янына яйѡыла ва шо адамны яшавун авур тѡюл, энгил болсун учун берилген. Гѡали дагѡыстанлы адатлагѡа гѳре юрүлен тойлагѡа гелейик. Бир-бир гезиклерде башына акѡ гиргенлер де бойдакѡ тура. Уйлен- мей кѡалып турагѡаныны масѡаласы улаянда яда тийишли тиштайпа ѳкѡлукѡда тѡюл, эки жагѡил кѡошулмай турагѡанлыкѡгѡа ерли адатлар айыплы. Амма барыбыз да Ислам динге гѳре юрүю эдик буса, шо масѡалалар арада кѡалмас эди. Биревлер динге гѳре этилеген тойларда ялкѡывлу болур деп кѡоркѡа. Шо да терс пикру, неге десе динни гѡызындан чыкѡмай да шат ва арив той этмеге бажарыла.

– Тувгѡан яшгѡа ат такѡмагѡа ким ихтиярлы? Яшны анасы ушатмайгѡан атны атасы бермеге боламы?

– Бу иште лап яхшы ѳл – ата-анагѡа бир пикругѡа гелмек. Амма гелишлик ѳкѡ буса, ат тагѡында ата алдынлыкѡ эте ва кѡатынгѡа ол айтгѡангѡа кѡар- шы чыкѡмаса яхшы, эгер ол Ислам динге кѡыйышывлу ат такѡмагѡа сюе буса. Дагѡы ѳгѳесе динге кѡыйышывлу ат тапмагѡа тарыкѡ болур.

Рузнама

Январь

Гюн лер	Эртенги	Гюн тувув	Тюш	Экинни яссы	Ахшам	Яссы
1	05:37	07:19	11:55	14:09	16:28	17:58
2	05:37	07:19	11:55	14:10	16:28	17:58
4	05:37	07:19	11:56	14:12	16:30	18:00
6	05:37	07:19	11:57	14:13	16:32	18:02
8	05:37	07:18	11:58	14:15	16:34	18:04
10	05:37	07:18	11:59	14:17	16:36	18:06
12	05:37	07:17	12:00	14:19	16:39	18:09
14	05:36	07:16	12:01	14:21	16:41	18:11
16	05:36	07:15	12:01	14:23	16:43	18:13
18	05:35	07:14	12:02	14:25	16:46	18:16
20	05:34	07:13	12:02	14:27	16:48	18:18
22	05:33	07:12	12:03	14:30	16:51	18:21
24	05:32	07:10	12:04	14:32	16:53	18:23
26	05:30	07:08	12:04	14:34	16:56	18:26
28	05:29	07:07	12:04	14:36	16:59	18:29
30	05:27	07:05	12:05	14:38	17:01	18:31